

Adatlap¹ témahirdetési javaslatához a Csonka Pál Doktori Iskola Tanácsa részére

Témavezető² neve: Dr. Krähling János
e-mail címe³: krahling@eptort.bme.hu; krahling@epk.bme.hu

Téma címe (magyar és angol nyelven):
Magyar újkori építészettörténeti kutatások
Researches in Early Modern Hungarian history of architecture

A **téma** rövid leírása⁴ (magyar és angol nyelven):

A kutatás során az újkori magyarországi építészettörténet egyes részterületeinek kutatására nyílik lehetőség. A kutatási téma lehatárolásánál többféle szempont érvényesülhet: a történeti folyamatban a megbízást adók, illetve a tervezők lehetséges körét tükröző témaválasztás mellett a szerkezzettörténeti, tipológiai és térszervezési kérdések is kellő hangsúlyt kapnak. Az épülettípusok kutatásánál a hagyományos kérdésfelvetések – a mű keletkezése, társadalmi közege, használata és jelentése – mellett a funkcionális, történeti tervezéstechnikai és szerkezeti elemzések is kiemelt helyet kapnak. A témavezető aktuális tanszéki kutatásához kapcsolódóan a jelentkezőknek lehetőségük nyílik arra, hogy a XVIII. század magyarországi szakrális templomépítészetének egyes részterületeit kutassák.

A szakmai közéletben általánosan elfogadott és alkalmazott építészettörténeti kutatási módszerek és megközelítések mellett hangsúlyt helyezünk arra, hogy a kutatóhelynek, a BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszéknek, valamint az építészmérnöki előképzettséggel rendelkező jelölteknek a szemlélete és sajátos kutatási lehetőségei is megjelenhessenek a témák sokféle, interdiszciplináris megközelítésében. A történeti épületkutatás nemzetközi gyakorlatát követve hangsúlyt helyezünk az alakhű felmérésen és dokumentáláson alapuló épületkutatás („Bauforschung”) elveinek és módszertanának az alkalmazására, a téma komplex megközelítésével és a lehetőségek szerint az emlékek roncsolásmentes vizsgálatával.

¹ Az adatlapot egy példányban *kinyomtatva és aláírva* a Szilárdságtani Tanszék titkárságára, *elektronikus változatban* pedig a Doktori Iskola titkárának (Fehér Krisztina, feher.krisztina@eptort.bme.hu) kell eljuttatni. A témahirdetés elfogadása esetén az adatlap felkerül a Csonka Pál Doktori Iskola (<http://cspdi.bme.hu/felveteli/temahirdeteselek>), a témahirdetés rövid leírása pedig az Országos Doktori Tanács (<http://www.doktori.hu/>) honlapjára.

² A témahirdetés elfogadása automatikusan a témavezető akkreditációját is jelenti az azévi felvételi eljáráshoz.

³ Kérjük, olyan elérhetőséget adjon meg, ahová biztonsággal küldhetünk hivatalos értesítéseket.

⁴ A téma rövid leírása (szóközökkel) 1000-3000 leütés hosszú. A jelentkező hallgatókat bővebben tájékoztató változatot, (mely a téma fent megadott releváns nemzetközi irodalmára tételesen hivatkozik) kérjük a mellékletben megadni.

A téma meghatározó irodalma⁵:

- Andorné Tóbiás Judit: A XVII-XVIII. századi Magyarország barokk templomépitészetének szerkezeti kialakulása és fejlődése In: Építés-Építészettudomány VI. 3-4. sz., Budapest, 1974, 341-386.
- Boato, Anna – Pittaluga, Daniela: Building archaeology: a non-destructive archaeology. In: 15th World Conference on non-destructive testing, Rome (Italy) – 15-21 October 2000. Proceedings, AIPnD, 2000, compact disc, file IDN 365 (<http://www.ndt.net/article/wcndt00/papers/idn365/idn365.htm>)
- Cramer, Johannes: *Handbuch der Bauaufnahme*. Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart, 1993².
- Czagány István: Komplex kutatási módszer az építészettörténeti és helytörténeti tudomány szolgálatában. *Építés- és Közlekedéstudományi Közlemények* 12. (1968) 1-2. pp. 63-147.
- Dávid Ferenc: A falkutatások szerepe a műemlékhelyreállításokban. *Az Egri Nyári Egyetem előadásai*, 1977. Budapest, é.n. [1978].
- De Jonge, Krista – Van Balen, Koen (szerk.): *Preparatory Architectural Investigation in the Restoration of Historical Buildings*. Leuven University Press, Leuven, 2002.
- Feld István: Kutatás-dokumentálás-rekonstrukció. In: *Műemlékvédelmi Szemle*. 1999/1-2. sz. pp. 27-56.
- Großmann, G. Ulrich: *Einführung in die historische und kunsthistorische Bauforschung*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 2010. 167. p.
- Guzsik Tamás: *Szakkrisztus építészeti terek funkcióelemzése I-III*. Egyetemi jegyzet, BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék, 1988.
- Halmos, Balázs – Maróty, Katalin: *Műemlék, rajz, kutatás. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építészettörténeti és Műemléki Tanszékének felmérései és kutatásai a gyulafehérvári Szent Mihály-székesegyházon 2000-2013.* – Monument, drawing, research. Surveys, explorations and research by Budapest University of Technology and Economics, Department for History of Architecture and of Monuments regarding the Saint Michael's Cathedral of Alba Iulia 2000-2013. Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 2015.
- Krähling János – Koppány András – Fekete J Csaba – Halmos Balázs – Józsa Anna: The marionette opera and the orangerie of Eszterháza (Fertőd, Hungary). Building archaeology methods and theoretical reconstruction. *Materiali e Strutture – Problemi di Conservazione* 2 (2013) 4, pp. 75-94.
- Krähling, János: Értékszemlélet, kutatás, történeti helyiségkönyv - módszertan és eredmények. *Műemlékvédelem* 63 : 1-2 pp. 29-39. , 11 p. (2019)
- Krähling, János: Az értékleltár az építészettörténész szemével - kérdések és lehetőségek. In: Bardoly, István; Haris, Andrea (szerk.) *Az értékleltár szerepe a műemlékvédelemben*. Budapest, Magyarország : Régi Épületek Kutatóinak Egyesülete (2018) pp. 143-152. , 10 p.
- Krähling, János ; Fehér, Krisztina: A szászbogácsi evangélikus templom műemlékfelmérésének és dokumentálásának módszertana *Műemlékvédelem* 63 : 3-4 pp. 140-163. , 24 p. (2019)
- Mader, Gert Thomas: *Angewandte Bauforschung*. (Materialien aus dem Institut für Baugeschichte, Kunstgeschichte, Restaurierung mit Architekturmuseum Technische Universität München, Fakultät für Architektur) Verlag Das Beispiel, Darmstadt, 2005. 171 p.
- Marosi Ernő: Műemlékkutatás és művészettörténet-írás. *Művészet* 1985/8. pp. 2-7.
- Mezős Tamás: Épületkutatás-Bauforschung-Building Archaeology-Archéology du Bati. *Műemlékvédelem* LII (2008) 6. pp. 376-388.
- Pevsner, Nikolaus: *A History of Building Types*. Thames and Hudson, London, 1976.
- Schirmer, Wulf: Das Bauwerk als Quelle. *Architectura*, 24, 1994 (1995), 1/2 (Das Bauwerk als Quelle), S. 323
- Schmidt, Wolf: *Das Raumbuch*. (=Arbeitsheft Nr. 44 des Bayerischen Landesamts für Denkmalpflege.) München, 1989.
- Schuller, Manfred: *Bauforschung*. In: *Der Dom zu Regensburg. Ausgrabung, Restaurierung, Forschung*. Verlag Schnell&Steiner, München-Zürich, 1990 (3. kiadás) pp. 168-223.
- Sisa J.-Wiebenson, D.(szerk.): Magyarország építészetének története. Vince Kiadó, Bp. 1998.
- Sisa József (szerk.): Magyar művészet a 19. században. Építészet és iparművészet. ([Beke László – Sisa József (főszerkesztők): A magyarországi művészet története - magyar művészet a 19. században.] MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont – Osiris Kiadó, Budapest, 2013.
- Tóth Sándor: Régészet, műemlékvédelem, történelem. *Építés-Építészettudomány* V. (1973.) pp. 617-630.
- Vukoszavlyev Zorán: Új építéstörténeti adatok Baranya megye szerb ortodox templomainak periodizációjához. *Építés-Építészettudomány* XXIX (2001) 3-4. pp. 265-288.

⁵ Minimum 5, maximum 10 cikket vagy monográfiát kérünk felsorolni, amik között feltétlenül szerepelnie kell a legfrissebb, legismertebb eredményeknek.

A **téma** hazai és nemzetközi folyóiratai⁶:

- Architektúra a Urbanizmus (WoS, Scopus)
- Historicky Casopis (WoS, Scopus)
- International Journal of Architectural Heritage (WoS, Scopus)
- Építés-Építészettudomány (Scopus)
- Periodica Polytechnica Architecture (Iconda)
- Acta Historiae Artium (Scopus)
- Pollack Periodica (Scopus)
- Ars Hungarica
- Műemlékvédelem
- Architectura Hungariae

A **témavezető** fenti folyóiratokban megjelent 5 közleménye:

- Krähling János, Danielisz Dóra: Sacred Buildings out of Necessity, HISTORICKY CASOPIS 68: (1) pp. 37-53.
- Morais E. Charters, Vigh L. G., Krähling J.: Cyclic Behaviour, Dynamic Analysis and Seismic Vulnerability of Historical Building Archetypes in Hungary, INTERNATIONAL JOURNAL OF ARCHITECTURAL HERITAGE online: (15 Nov 2019) pp. 1-21.
- Danielisz Dóra, Krähling János: Supplements to the Theoretical Reconstruction of the Articular Church of Vadosfa / Adalékok a vadosfai artikuláris templom elméleti rekonstrukciójához, ÉPÍTÉS-ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY 46: (3-4) pp. 371-401.
- Krähling János, Nagy Gergely Domonkos: Príspevok k výskumu architektoktonického dedičstva slovenských evanjelikov v Uhorsku - tradícia Barokovej centrality, ARCHITEKTURA AND URBANIZMUS 45: (1-2) pp. 2-19.
- Krähling, János: To the methodology of church research in Hungary: contributions to the typology of 18th century protestant church architecture PERIODICA POLYTECHNICA ARCHITECTURE 44: 1 pp. 9-15., (2013)

A **témavezető** utóbbi tíz évben megjelent 5 legfontosabb publikációja:

- Krähling János, Danielisz Dóra: Sacred Buildings out of Necessity, HISTORICKY CASOPIS 68: (1) pp. 37-53.
- Morais E. Charters, Vigh L. G., Krähling J.: Cyclic Behaviour, Dynamic Analysis and Seismic Vulnerability of Historical Building Archetypes in Hungary, INTERNATIONAL JOURNAL OF ARCHITECTURAL HERITAGE online: (15 Nov 2019) pp. 1-21.
- Krähling János: The Protestant Church Architecture of East-Central Europe in the Seventeenth to Eighteenth Centuries - From Medieval Heritage to New Spatial Solutions, In: Harasimowicz, Jan (szerk.) Protestantischer Kirchenbau der Frühen Neuzeit in Europa, Schnell und Steiner (2015) pp. 131-146.
- Krähling János, Koppány András, Fekete J Csaba, Halmos Balázs, Józsa Anna: The marionette opera and the orangerie of Eszterháza (Fertöd, Hungary). Building archaeology methods and theoretical reconstruction,

⁶ Minimum 5, maximum 10 folyóirat megadását kérjük, melyek között feltétlenül szerepelnie kell a PhD fokozatszerzés szempontjából elengedhetetlen (Web of Science, Scopus és/vagy Sci illetve Iconda) minősítésű idegen nyelvű folyóiratoknak is. Kérjük, ezeket a periodikákat a felsorolásban jelöljék meg.

MATERIALI E STRUTTURE. PROBLEMI DI CONSERVAZIONE II (2013): (4) pp. 75-94.

- Krähling János, Nagy Gergely Domonkos: Príspevok k výskumu architektoktonického dedičstva slovenských evanjelikov v Uhorsku - tradícia Barokovej centrality, ARCHITEKTURA AND URBANIZMUS 45: (1-2) pp. 2-19.

A **témavezető** eddigi doktoranduszai⁷:

(név/felvétel éve/abszolutórium megszerzésének éve/PhD fokozat éve)

- Vukoszávlyev Zorán / 2000 / 2003
- Maróty Katalin / 2005 / 2007
- Halmos Balázs / 2004 / 2007
- Nagy Gergely Domonkos / 2010 / 2015
- Józsa Anna Ildikó / 2013 / 2016
- Morais Eduardo / / 2019 (VPÉFDI 50%)
- Hajós-Baku Eszter / 2013 / 2019
- Gábor-Szabó Zsuzsanna / 2009 /
- Frey György Péter / 2013 /
- Danielisz Dóra / 2020 /

Melléklet: a téma bővebb leírása (magyar és angol⁸ nyelven)

A kutatás során az újkori magyarországi építészettörténet egyes részterületeinek kutatására nyílik lehetőség. A meghirdetett téma valójában kerettéma, amelynek lehatárolásánál többféle szempont érvényesülhet: a történeti folyamatban a megbízást adók, illetve a tervezők lehetséges körét tükröző témaválasztás mellett az épülettípológiai, szerkezzettörténeti és térszervezési kérdések is kellő hangsúlyt kapnak.

A témaválasztás a magyarországi újkori építészettörténet kérdéskörét célozza, de lehetőséget ad arra, hogy a PhD hallgató a téma közép-európai emlékkörét, vagy közép-európai konkrét épület magyarországi hatását vizsgálja. A szóba jöhető szűkebb téma lehatárolás ilyen értelemben elsősorban a jobban kutatott „hagyományos” témafelvetésekre szorítkozhat, amely épülettípusok (szakrális emlékek, kastélyok, reprezentatív középületek), építetők (elsősorban a főnemesség, a polgárság és az egyházak) vagy az építészeti kultúra különleges kérdésselvetéseinek számba vételét jelentheti.

Az épülettípusok kutatásánál a hagyományos kérdésselvetések – a mű keletkezése, társadalmi közege, használata és jelentése⁹ – mellett a funkcionális, történeti tervezéstechnikai és szerkezeti elemzések is kiemelt helyet kapnak.¹⁰ A témavezető aktuális tanszéki kutatásához kapcsolódóan a jelentkezőknek lehetőségük nyílik arra, hogy a XVIII. század magyarországi szakrális templomépítészetének egyes részterületeit kutassák.

⁷ Kérjük, a témavezetési tevékenységre vonatkozó adatokat abban az esetben is adja meg, ha témavezetőként a DI már korábban akkreditálta.

⁸ A téma bővebb leírása angol nyelven csak akkor szükséges, ha a témavezető vállalja külföldi hallgató fogadását.

⁹ Czagány 1968; Dávid 1978; Feld 1999; Mezős 2008; Großmann 2010.

¹⁰ Cramer 1993; Boatio – Pittaluga 2000; Mader 2005;

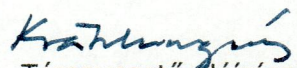
A téma felvetés speciális lehatárolási lehetősége a kutatóhely, az Építészettörténeti és Műemléki Tanszék profilját meghatározó és abba alapvetően illeszkedő történeti szerkezet elemzés bevonása a kutatásba. Ez önállóan tárgyalt téma szűkítést vagy új szempontú részelemzést jelenthet. A korábban elvégzett kutatások¹¹ – például a szakrális építészetben a boltozástechnika, különösképpen a cseh- és csehsüvegboltozatok alkalmazása, a történeti fedélszékek és faboltozatok összefüggései, vagy a barokk színpadtechnika mint történeti szerkezet feltárása¹² – lehetőséget adnak a választott témában olyan elmélyülésre, amely a jelenség új szempontú értelmezését jelentheti, vagy az eddigi értékelés narratíváját bővíti.

A szakmai közéletben általánosan elfogadott és alkalmazott építészettörténeti kutatási módszerek és megközelítések mellett hangsúlyt helyezünk arra, hogy a kutatóhely, a BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék profiljának megfelelő sajátos kutatási lehetőségek is megjelenhessenek a témák sokféle, interdiszciplináris megközelítésében. A történeti épületkutatás nemzetközi gyakorlatát követve hangsúlyt helyezünk az alakhű felmérésen és dokumentáláson alapuló épületkutatás („Bauforschung”) elveinek és módszertanának az alkalmazására, a téma komplex megközelítésével és a lehetőségek szerint az emlékek roncsolásmentes vizsgálatával.¹³

A kutatás forrásait tekintve – a magyarországi és közép-európai archívumok mellett – hangsúlyt fektetünk a tanszéki rajz és fotótár anyagainak bevonására, amely nem csak új forrásfeltárásokat, de új részeredményeket is felmutathat a magyar újkori építészeti kultúra európai beágyazottságára és értékelésére.

A doktori kutatások várható eredményeinél azt az elvárást fogalmazhatjuk meg, hogy a hallgató az aktuális kutatási kérdéssel megválaszolásánál a rokon szakterületek módszertanát és érvrendszerét is elsajátítva komplex módon, az imént vázolt tanszéki – vagy másképpen doktori kutatóhelyi – szemléletet is beépítve, azzal ötvözve jusson új kutatási eredményekre, gazdagítsa építészeti kultúránkról alkotott képünket.

Budapest, 2021.01.21.

Témavezető aláírása

¹¹ Andorné Tóbiás J. 1974;

¹² Krähling et al 2013

¹³ Mader 2005; Halmos-Maróty 2015; Krähling-Fehér 2019; Krähling 2019.